

IL·LUSTRAR ÀLBUMS AMB TITELLES

Emília Lang

autora de llibres il·lustrats i titellaire

Emília Lang
al seu taller.

Qualsevol persona del Regne Unit d'una certa edat, en sentir «Pea Green Boat», somriurà i recordarà el poema absurd «The Owl and the Pussy Cat» d'Edward Lear, popularitzat per una cançó d'Elton Hayes. De petita, a casa teníem un disc amb un recull de cançons infantils que es deia *All Aboard*, que la meva mare va comprar a Anglaterra. Aquest tema era un dels meus favorits. Haig de dir que casa meua era una bombolla anglesa a l'Eixample esquerre de Barcelona. La meua mare (anglesa), a part de parlar-nos en la seva llengua, feia el possible perquè tinguéssim contacte amb la seva cultura a través de llibres i música. Fins i tot, malgrat no ser religiosos, ens portava a l'Església anglicana de Barcelona perquè poguéssim cantar en anglès, beure te amb galetes i relacionar-nos amb compatriotes. Per tant, li dec a ella (entre altres coses) el nom de la nostra companyia. És el nom perfecte, pensava quan començava a fer espectacles en anglès en escoles de Catalu-

nya. Reconec que a l'hora de pronunciar-lo a moltes persones els dona problemes i que potser no ha estat el més pràctic, però no m'en penedeixo. I ves per on, aquest vaixell de color verd pèsol sortit d'un poema ens ha portat a navegar i explorar els lligams entre el món dels titelles i l'àlbum infantil. No saps mai el que pot passar quan parteixes de port sense un destí fix, amb la teva brúixola interna com a guia. Ens hem deixat endur pel vent, hem navegat per aigües turbulentes i calmes, i hem anat arribant on havíem d'arribar. No m'hauria imaginat mai que estaria fent la feina que faig ara: espectacles de titelles i àlbums infantils.

Comparteixo l'espai de bord amb Edu Blanch, company de vida i còmplice creatiu. Per costats diferents, tots dos vam estudiar Belles Arts, una carrera amb futur, deien. I ens vam conèixer anys més tard, quan jo buscava formació en narració oral i manipulació dels titelles i, acabats de conèixer, ell em va

recomanar fer un taller amb Virginia Imaz, experta a explicar contes. Tots dos ens complementem en les tasques d'interpretació, disseny, producció, construcció de titelles i dramatúrgia. L'Edu és qui es cuida més de la part de direcció, escenografia i tècnica, i una servidora, del web, administració, xarxes socials, disseny gràfic, guions, llibres, i sempre amb l'ull de llarga vista a mà. Amb tot, junts hem après a fer moltes coses ben diferents per tirar endavant; aquesta és la realitat d'una companyia de teatre per a tots els públics, petita i familiar. Ens complementem en un ofici que implica un aprenentatge continu.

La nostra motivació principal és el procés creatiu: fer germinar les idees escrites o dibuixades i cuidar-les, nodrir-les i acompanyar-les. Sempre hi ha idees que arriben a bon port, però d'altres que naufraguen. Preferim confiar en el full en blanc i crear les nostres pròpies històries abans que fer adaptacions d'altres contes o textos teatrals; l'excepció és l'espectacle *El rei i el mar*, una adaptació de l'àlbum de Heinz Janisch. Per la resta, el nostre repertori és d'elaboració pròpia. El fet de crear-ho tot nosaltres per una banda ens dona molta llibertat, però sempre correm el risc de no encertar-la i que no funcioni al mercat.

Cada producció ha estat un procés únic, no tenim una fórmula o recepta concreta a l'hora de crear. Tot flueix de forma intuïtiva, orgànica, amb els entrebancs i els errors inclosos; és part del procés. Moltes vegades el mateix material ens suggereix idees i ens dona pistes que marquen la dramatúrgia i l'estètica de l'espectacle. En el cas de *Gnoma*, a partir de pals i branques que vam trobar en pantans i rius ens va venir la idea de fer una casa que també era un niu. Al llarg de l'obra, els pals condicionen algunes de les escenes; per exemple, els dos personatges es barallen per uns pals: la Gwendolyn, la gnoma, en vol fer foc, i la Matilda, l'ocell, els vol per al seu niu, fet que provoca un conflicte de convivència entre les dues espècies. Un altre exemple és el tronc amb el qual viatja volant la Gwendolyn, el «palcòpter». L'invent de la Gwendolyn, que és una peça d'enginyeria casolana, ha inspirat més d'un infant a reproduir-lo a casa seva. Els materials tenen el potencial per conduir-nos a

la metàfora, i quan això passa l'obra pren més força. A *L'eruga voladora*, l'espectacle es desenvolupa en una parada de fruita i verdura tota feta amb ganxet; d'alguna manera, la llana ens suggereix que tard o d'hora l'eruga es teixirà un capoll des d'on es reclourà per a la seva transformació. El material ens recorda que tot és cíclic.

Ens fascina donar vida al titella, sentir que els nens i les nenes t'acompanyen i viuen intensament el que està passant a l'escenari. Jo pensava que, en aquesta era tecnològica, el nostre ofici estaria en perill d'extinció, perquè sembla impossible competir amb el món digital, però en veritat no és així. El públic té necessitat de presència, de complicitat, d'art i de deixar de banda les pantalles. Prova d'això és que fins al 2020 el teatre de titelles ha gaudit d'una bona salut, com es desprèn de l'estudi sectorial en l'àmbit estatal *Titeredata*, que va impulsar Toni Rumbau, estudiós del teatre de titelles. El teatre de titelles és necessari perquè és intrínsecament humà. En la primera infantesa som animistes. Cada joguina, fulla o pedra amb la qual els infants juguen estan vives, xiuxiuegen coses. Els titelles i els infants venen a recordar-nos que tot té vida, que hi ha una essència que batega en tot. Com em va dir la nostra filla un dia: «Saps què? Que tot respira.»

Els infants connecten amb els titelles perquè no posen barreres entre la ficció i la no-ficció. Els titellaires som actors en un segon pla, pretenem provocar la imaginació i l'emoció en el públic. Qui més ens ha inspirat i guiat per desenvolupar i entendre la tècnica per donar vida a l'inanimat ha estat Rene Baker, ...

L'espectacle de *Gnoma*.

- especialista en aquesta disciplina amb la qual hem descobert les possibilitats expressives a través del joc, a mesurar el moviment, a economitjar gest i text. Hem entès que cada titella, objecte o material té el seu patró de respiració i, per tant, el seu caràcter i la seva presència escènica, la seva ànima.

La nostra altra passió és l'àlbum; en aquest gènere hem trobat un vehicle per portar les nostres peces efímeres al paper. Poder navegar entre aquests dos llenguatges ben diferents però cosins germans alhora ens enriqueix. Abans de dedicar-me a la companyia, flirtejava amb escriure i il·lustrar contes. De fet, la nostra primera producció teatral, *The Parrot is Lost*, va néixer a partir d'un conte que havia escrit: inspirant-me en una anècdota d'un lloro que va caure d'un niu i que havia cuidat a casa, se'm va ocórrer

L'arbre de les sabates (Walrus Books, 2013) i *Gnoma* (Kireei, 2017).

rer la història d'un pirata que perdia el seu, de lloro. L'intent de dur a terme la il·lustració d'aquesta història no va fructificar, però un dia vaig conèixer un titellaire d'Itàlia i li vaig proposar de convertir la història del lloro en un espectacle de titelles. Sentia que les escenes que havia dibuixat podien transformar-se en acció. La proposta no va anar més enllà fins que, dies més tard, vaig pensar: «I per què no ho faig jo?» Aquesta pregunta va ser el detonant de la meua trajectòria com a titellaire. Al cap d'uns anys vam estrenar *L'arbre de les sabates*, la història d'en Tim, un nen que perd la sabata i la troba en un arbre dels desitjos. L'impuls de voler il·lustrar un conte seguia viu en mi. Mentre dibuixava en Tim, vaig tenir una idea: il·lustrar el conte amb fotografies de les mateixes escenes de l'obra de titelles, així podia unir els dos mons.

M'imaginava que la fotografia tenia el potencial per aconseguir un resultat estètic i atractiu per als nens i les nenes. Amb la complicitat de la meua cosina Marta Sánchez Marco, que és fotògrafa, *L'arbre de les sabates* va ser la nostra primera experiència de publicació d'un àlbum, amb el suport de l'editor Gabriel Bravo de l'editorial Morsa i Walrus Books. Es va publicar a França i després al Brasil, arran d'una visita del responsable d'Editora 34 a Barcelona, que es va enamorar del llibre en una llibreria.

Explicar la mateixa història a través dels dos gèneres ens permet explorar les particularitats dels dos llenguatges i arribar a més públic. Els dos gèneres també es complementen en el conte de *Gnoma*, que és obra de titelles i àlbum.* Fa poc vam fer una funció de *Gnoma* a l'escola Martinet de Ripollet; es notava que la mestra havia treballat el llibre a classe abans. En acabar l'obra, els infants de cinc i sis anys es van interessar apassionadament per les diferències entre les imatges del llibre i l'obra de titelles. «Per què no surt el cervol? Per què són diferents els fulls del papicòpter?», preguntaven. Es va produir un col·loqui. Els infants al·lucinaven perquè havien vist com els personatges havien saltat del llibre per prendre vida a l'escenari, i l'endemà encara en parlaven, em va comentar la mestra. El vincle entre literatura i arts escèniques és innegable. Ens agrada mostrar aquesta relació als petits. Quan els nens i les nenes venen a una funció amb la família amb el nostre llibre sota el braç, som molt feliços, perquè ens adonem que han vingut al teatre gràcies al llibre. El llibre té el potencial d'atraure nous públics al teatre. I també passa a la inversa: veuen l'obra i s'emporten el llibre a casa.

En un món cada vegada més buit d'ànima, els llibres i el teatre tenen més sentit que mai. Ens omple poder deixar empremta en el públic infantil i en l'adult. D'altra banda, el públic ens deixa empremta a nosaltres, també. Sentir el seu alè i la seva expectació ens ajuda a donar el millor durant l'actuació. L'escalfor que rebem en acabar les funcions, com quan ens diuen, per exemple, que han fet quilòmetres per venir a veure'ns, o que repeteixen espectacle, ens anima i ens empeny per seguir endavant. Perquè el públic anima, és a dir, dona vida. ●

* El 2017 va ser publicat per Kireei Editorial, que ara es diu Savanna Books. Amb tres impressions a Espanya, es va publicar en francès, també (Moka Éditions), i el 2019 va rebre el premi literari Petit Angle a França.